

DEN DØBTES DOBBELTE VIRKELIGHED?

Bacheloropgave i Romerbrevet

**Menighedsfakultetet F2013
Af Thomas Nedergaard
Vejleder: Peter V. Legarth**

Problemformulering

Hvordan kan Paulus på den ene side sige, at det døbte menneske er dødt fra synden (Rom 6,2) og på den anden side formane til ikke at lade synden herske i legemet (Rom 6,12)?

Antal ord: 8.971

Indhold

1.Introduktion	3
1.1.Problemformulering.....	3
1.2.Indledning	3
1.2.1. Metode.....	4
1.2.2. Begrebsafklaring	4
1.2.3. Forkortelser	5
2.Eksegeese	6
2.1.Oversættelse.....	6
2.2.Kontekstanalyse.....	6
2.3.Temaangivelse og strukturanalyse af Rom 6,1-14	6
2.4.Indikativ - eksegeese af 6,1-11 ud fra 6,2	8
2.4.1. Synden (ἡ ἀμαρτία)?	8
2.4.2. Døde for synden (ἀποθνήσκω τῇ ἀμαρτία)	9
2.4.3. Sammenfatning vedrørende indikativ i Rom 6,1-11	11
2.5.Imperativ - eksegeese af 6,12-14 ud fra 6,12	11
2.5.1. Hvad fortæller imperativerne i 6,12-14 om den døbtes interaktion overfor synden?	11
2.5.2. Hvad forventer Paulus af den døbte?	13
2.5.3. Den døbtes virkelighed - Allerede/endnu ikke	13
2.5.4. Sammenfatning vedrørende imperativ i Rom 6,12-14	15
3.Forholdet mellem indikativ og imperativ hos Paulus.....	16
3.1.Kort forskningshistorisk redegørelse.....	16
3.1.1. Bultmann - “The Problem of Ethics in Paul”	16
3.1.2. Engberg-Pedersen og Petersen	17

3.1.3. Øvrige bemærkninger	18
3.2. Paulus' etik på baggrund af forholdet mellem indikativ og imperativ ..	19
3.2.1. Udblik til Corpus Paulinum	22
3.2.1.1. Rom 12,1-2	22
3.2.1.2. 1 Kor 3,1-4	24
3.2.1.3. Fil 2,12-13	24
4. Udblik til Luther	26
5. Konklusion	28
6. Abstract	29
7. Litteratur	30

1. Introduktion

1.1. Problemformulering

Hvordan kan Paulus på den ene side sige, at det døbte menneske er dødt fra synden (Rom 6,2) og på den anden side formane til ikke at lade synden herske i legemet (Rom 6,12)?

1.2. Indledning

Ifølge Paulus lever den døbte¹ i et spændingsfelt mellem på den ene side at være frigjort fra synden, og på den anden side fortsat at måtte kæmpe imod syndens herredømme.

Hvorledes skal man da forstå den døbtes virkelighed? Hvis den døbte allerede er retfærdiggjort overfor Gud, så betyder det, at Gud ikke kræver mere af dette menneske, og mennesket selv kan ikke bidrage yderligere til sin frelse. Mennesket er allerede retfærdigt og dermed frelst. Men vil denne betoning så ikke medføre, at Paulus' formaning og etik i sidste ende bliver irrelevant og overflødig? Er Paulus' lære i bund og grund libertinistisk?

Når retfærdiggørelse af tro fylder en stor del af den Lutherske teologi, har det for mig at se været en udfordring at gennemskue, hvilken plads gerninger har i troen. Motivationen bag opgaven har derfor været at undersøge den døbtes interaktion mod synden, når han har erhvervet sig retfærdighed ved dåben.

Jeg vil i denne opgave undersøge, hvorvidt det er muligt at forstå Paulus' udsagn om den døbtes virkelighed som retfærdiggjort uden, at etikken eller retfærdiggørelsen bliver underbetonet. Det vil jeg gøre ud fra Rom 6 med særlig vægt på 6,2, som et udtryk for Paulus' betoning af retfærdiggørelsens præsentiske virkelighed, og 6,12, hvor Paulus formaner den troende til fortsat at kæmpe imod synden.

V2 og v12 kan ikke alene beskrive disse forhold, og derfor vil jeg i eksegeseafsnittet løbende referere til resten af kapitel 6. Grunden til, at jeg vælger specifikt disse vers, er, at Paulus i v2 anslår temaet for kapitlet: Den døbte er død fra synden (Moo 1996;357). V12 markerer en overgang: Paulus går nu fra primært at have talt om indikativet, dét Gud har gjort for mennesket, og vender sig til at tale om imperativet. Også dette forhold vil jeg tydeliggøre i eksegese afsnittet.

Mit hovedfokus vil ligge på Rom 6,1-14, men i enkelte tilfælde, hvor det er relevant, vil jeg benytte mig af eksempler fra *Corpus Paulinum*.

---

¹ Med udtrykket "den døbte" mener jeg, det menneske som både er døbt og tror på Kristus

1.2.1. Metode

I mit eksegese afsnit, vil jeg tage nogle væsentlig elementer og tanker frem fra de to vers. Det betyder, at min gennemgang af Rom 6,1-14 ikke bliver vers-for-vers, hvorfor der vil være ting, som forbliver uberørt. Jeg vil i begyndelsen af gennemgangen stille to spørgsmål til teksten, som jeg derefter besvarer.

I mit andet hovedafsnit vil jeg redegøre og vurdere, for hvordan man skal forstå Paulus' etik i lyset af forholdet mellem indikativ og imperativ. Jeg vil redegøre for Bultmann og Engberg-Pedersens og Petersens udlægning af dette forhold. Derefter vil jeg med dette, og eksegeseafsnittet, vurdere forholdet ud fra, hvorledes man kan forstå dette uden nogle af delene bliver over- eller underbetonet.

Slutteligt vil jeg i et udblik belyse, hvordan Luther stiller sig overfor følgende spørgsmål: Hvordan forstår man synden og menneskets aktivitet overfor denne, og hvordan skal man forstå menneskets syndighed efter dåben?

Jeg vil i opgaven beskæftige mig med etikens grundlag, hvorfor jeg ikke kommer ind på virkningen og helliggørelsen i mennesket.

1.2.2. Begrebsafklaring

I opgaven vil jeg bruge udtrykket 'den døbte' eller 'det døbte menneske'. Med det mener jeg det menneske, som er døbt og tror på Kristus. I sammenhængen vil jeg bruge pronomen 'han' som viser tilbage til den døbte.

Jeg anser '*Corpus Paulinum*' for at være de breve der ubestridt regnes for paulinske, da jeg går i dialog med de forskere, som ikke regner alle breve, der bærer Paulus' navn for paulinske.²

'Hjemløs etik' er et udtryk, som jeg har adopteret fra Hjort. Hvis Paulus' refærdiggørelseslærer medfører libertinisme, er etikken hjemløs, fordi der ikke længere er argument for at leve etisk (Hjort 2000;23).

Græske verber vil typisk blive gengivet med opslagsformen, altså i præsens indikativ aktiv første person singularis. Ligeledes vil de øvrige ordklasser blive gengivet i nominativ singularis.

Ved Bibelreferencer vil den danske oversættelse fra 1992 blive benyttet, med mindre andet er angivet. Dog vil oversættelsen af 6,2.12 være min egen.

---

² Disse breve er: 1 Thes, Gal, 1 og 2 Kor, Rom, Fil og Filem.

1.2.3. Forkortelser

BADG: Bauer, Greek-English lexicon of the New Testament and other early
(Se litteraturliste)

DO92: Den danske oversættelse af Bibelen fra 1992.

DNTT: The New International Dictionary of New Testament 1975 (se
litteraturliste)

2. Eksegese

2.1. Oversættelse

6,2: Lad det ikke ske. Vi som er døde for synden³, hvordan skulle vi da atter leve i den?

6,12: Derfor skal I ikke lade synden herske i jeres dødelige legeme, så at⁴ I adlyder dets⁵ lyster.

2.2. Kontekstanalyse

Som begyndelsen på eksegeseafsnittet, vil jeg kort redegøre for kontekst, tema og struktur.

I Rom 1-4 begrundes der, hvorfor frelsen kun kan erhverves ved tro. Første del af kapitel 5 er en opsummering af denne gennemgang: Den døbte har fred med Gud, og konsekvensen heraf tager Paulus op i de følgende kapitler. På den baggrund betragter jeg Rom 5 som et overgangskapitel, og kapitel 6 indleder det næste hovedafsnit, dog uden at løsrive det fra kapitel 5.

Rom 6 er en opfølgning på det, Paulus behandlede forinden, hvor han nu drager den logiske konsekvens af sin forståelse af retfærdiggørelse: Når mennesket nu står retfærdige overfor Gud uden lovgerninger, kan man spørge om dette ikke bevirker, at mennesket nu er fritaget fra at skulle leve etisk?

2.3. Temaangivelse og strukturanalyse af Rom 6,1-14

I følge Hjort er den generelle opfattelse, at Rom 6 handler om dåben (Hjort 2000;24)⁶, men i stedet bør teksten læses i lyset af 6,1, som er Paulus' svar på den logiske indvending, som følger af det foregående. (Hjort 2000;22). Indvendingen stammer sandsynligvis fra Paulus' modstandere, som havde spurgt: Lærer Paulus libertinisme? V2 er altså omdrejningspunktet for resten af kapitel 6, som udspringer fra: "Men loven kom til, for at faldet skulle blive større; og blev synden større, er nåden blevet så meget desto

³ Forstås her som en sociativ dativ: Den døbte er død i forhold til dét, der har med synden at gøre. Dette forhold gentages i v11: νεκρούς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

⁴ Fordi præpositionen εἰς står sammen med infinitiven ὑπακούειν bliver præpositionsledets betydning konsekutivt.

⁵ Flere manuskripter (ϣ⁴⁶, D* F G med flere) har αὐτῆ, som peger tilbage til ἁμαρτία. Jeg følger i denne oversættelse Nestle Aland ed. XXVII som er bevidnet af ϣ⁹⁴, N, A, B, C* med flere, hvor αὐτοῦ peger tilbage på legemet.

⁶ Ifølge Moo, betragter Paulus dåben som det middel, hvorved mennesket bliver sat i relation med Kristi lidelse og død. Dåben fungerer altså i afsnittet som grundlag for retfærdiggørelsen og participationen med Kristi stedfortrædende offer (Moo 1996;355).

større” (Rom 5,20). Paulus vil nu vise, at frihed fra synden ikke er ensbetydende med libertinisme.

Temaet for perikopen er etik på baggrund af retfærdiggørelseslæren. Paulus vil understrege, at selvom retfærdiggørelsen udelukkende er Guds værk, og at intet menneske bliver retfærdigt igennem lovgerninger (jf. 3,20-21), medfører dette ikke, at etikken bliver hjemløs (Hjort 2000;23). Fordi etikken er hovedtemaet, fungerer dåben som et grundlæggende led i Paulus’ argumentation. Hjort skriver: “ethics are the theme that is illuminated with the aid of baptism, which “only” has an argumentative support function” (Hjort 2000;23). Paulus’ etik skal altså ses i lyset af dåbshandlingen. Mennesket bliver i dåben sat ind i en ny situation og virkelighed. Afsnittet er ikke en etisk redegørelse, men en berettigelse af etikkens plads i livet som retfærdiggjort.

Hvordan skal afsnittet opdeles? Rom 6,1-14 udgør et samlet afsnit. Dog sker der et skifte fra v12, hvor Paulus går fra indikativ til nu at tale i imperativ, men dette er ikke en indikator for to selvstændige afsnit, da det afsnittet udgør en samlet parænese.

V2-11 kan deles op på følgende måde: v2-7 begrunder Paulus etikken i den døbtes liv her på jorden, mens den i v8-11 begrundes i det kommende liv. V12-14 udgør selve parænesen, som en konklusion på det forrige (oøv), hvor afsnittet afsluttes med et løfte om, at synden ikke skal være herre over den døbte.

Hendrikus Boers, finder i afsnittet denne kiastiske struktur (Boers 2001;676):

A: 6,4

B: 6,5

C: 6,6a-c

D: 6,6d

C¹: 6,7

B¹: 6,8-9a

A¹: 6,9b-11

Strukturen viser, at centrum for Paulus’ argumentation er svar på hans spørgsmål i v2: Den døbte er frigjort fra synden, hvorfor han heller ikke længere skal leve i overensstemmelse med den (Boers 2001;679). I følge Bornkamm er Paulus’ sigte, at afvise en pseudodialektik:

“... the question which faces us from the outset in Romans 6 is: “does not the indicative take away the impact of the imperative?; does not the imperative limit the certainty and the validity of the indicative?” The answer from Bornkamm’s lecture is “no” to each question” (Dennison 1979;65)

I følge Moo er Paulus’ formål at forvise den døbte om, at retfærdiggørelsen er grundlaget for den døbtes frelse (Moo 1996;351).

2.4.Indikativ - eksegese af 6,1-11 ud fra 6,2

Jeg vil belyse teksten ud fra to aspekter: Hvordan skal synden (ἡ ἀμαρτία) forstås, og hvad vil det sige at være død (ἀποθνήσκω) fra synden.

2.4.1.Synden (ἡ ἀμαρτία)?

De fleste kommentatorer er enige om, at synden i Rom 6 skal forstås kvalitativt frem for kvantitativt. Paulus taler ikke om de enkelte syndige gerninger, men om synden som en magt (Moo 1996;357 Schreiner 2006;128). Det er især udtalt i v6-7: I dåben korsfæstes det gamle menneske sammen med Kristus, og derved frigøres den døbte fra sin trældom (δουλεύω) for synden, og får derved adgang til forløsningen i Kristus⁷, hvorved den døbte bliver retfærdiggjort (δικαιώω)⁸ (v8).

Paulus bruger begrebet kød (σάρξ) som en metafor for syndens magt: Termen bærer flere betydninger, men i nærværende opgave fokuserer jeg på den frelseshistoriske betydning. Hertil vil jeg kort redegøre for Kristus/Adam-typologien i Rom 5.

Verden ligger under for synd og død på grund af Adams fald. Rom 5,12: “Derfor: Synden kom ind i verden ved ét menneske, og ved synden døden ...” Adams fald er ophavet til synden og døden. Moo skriver: “... Paul shows that individual acts of sin constitute a principle, or “network,” of sin that is so pervasive and dominant that the person’s destiny is determined by those actions” (Moo 1996;319). Dette netværk er en del af syndens kvalitative egenskaber: Synden er ikke udelukkende individuel og kvantitativ, men kollektiv og kvalitativ. Alle mennesker har syndet, fordi Adam faldt (6,19).

⁷ Med frasen *I Kristus* (ἐν Χριστῷ) betegner Paulus både tilhørsforholdet til Kristus, der gives igennem dåben (Rom 6,11), og ligeledes det nye liv, som den døbte indsættes i (Schreiner 1998;322). Paulus bruger dog frasen forholdsvist fleksibelt, og den kan derfor også bære flere betydninger (Moo 1996;380 note 150) Se afslutningen på afsnit 2.4.2.

⁸ DO92 oversætter δικαιώω med ‘frigjort’. Jeg vælger her ‘retfærdiggjort’, fordi δικαιώω normalvis oversættes således.

På den ene side, blev Adam altså årsag til alle menneskers fald, men på den anden side blev Kristus årsag til alle menneskers retfærdighed: “[Adam] er et billede (τύπος) på ham, der skulle komme [...] Ligesom en enkelts fald blev til fordømmelse for alle mennesker, sådan er en enkelts retfærdige gerning også blevet til retfærdighed og liv for alle mennesker (εις πάντας ανθρώπους)” (Rom 5,14.18). Kristus er den nye Adam! Med ham indledtes den kommende æon i frelseshistorien: Hver æon repræsenteres af hver sin Adam. Dette illustrerer Paulus ligeledes med modsætningsforholdet mellem kødet og Ånden (Rom 7,5.18.25 8,3-9.12-13). Den, der lever i overensstemmelse med kødet, lever i den gamle æon og er derfor underlagt syndens magt, hvorimod den der lever i overensstemmelse med Ånden, det vil sige *i Kristus*, lever i den kommende æon, og er dermed befriet fra syndens magt.

Ånden er et kendetegn for den kommende æon, fordi den gives som gave (jf. Rom 8 - hvilket tillige er analogt med GT udsagn: Es 44,3 Jer 31,31-34 Ez 11,19-20 36,26-27 Joel 2,28) (Schreiner 2006;143). I følge Rom 6 gives Ånden til mennesket i dåben, hvorved han flyttes fra den nuværende til den kommende æon. Fordi Ånden gives eksklusivt til den døbte, kan εις πάντας ανθρώπους, i 5,18, ikke forstås universalistisk. Πᾶς bruges i denne sammenhæng til at understrege, at Kristi gerning er fuldt ud ligeså gennemgribende som Adams fald (Schreiner 2006;184). De der får liv, er dem der ønsker at modtage “retfærdighedens overvældende nåde og gave” (Rom 5,17). Ydermere, betegner πᾶς, at forsoningen *i Kristus* også gælder hedninger.

For at opsummere: Når Paulus bruger kød (σάρξ) i en frelseshistorisk sammenhæng, knyttes dette begreb til Adams fald og den gamle æon. Faldet var så gennemgribende, at alle mennesker blev underlagt syndens herredømme. Forløsningen kom med Kristus, hvor han, som den nye Adam, blev til retfærdighed og liv for πάντας ανθρώπους, det vil sige for dem, der har modtaget Ånden som gave.

2.4.2. Døde for synden (ἀποθνήσκω τῇ ἁμαρτίᾳ)

Hjort ser ἀποθνήσκω i denne sammenhæng som en metafor, der modstilles ζῶω, der bruges til at vise, at ligesom som død og liv ikke kan eksistere sideløbende, kan synd og retfærdighed ej heller. (Hjort 2000;27).

Hvordan skal ἀποθνήσκω forstås i denne sammenhæng? Har Hjort ret i at antage, at der er tale om en metafor, eller skal det snarere betragtes som en dødserklæring?

Rom 6,7 er sandsynligvis et ekko fra en rabbinsk tradition⁹, som er gengivet i den Babyloniske Talmud¹⁰ (Fitzmyer 1993;436): “Once a man dies he is free from [all] obligations, [...] once a man is dead he is free from religious duties” (b. Shabbath 151b)¹¹. Den døbte er død fra synden, og derfor kan han ikke længere stilles til regnskab for sin synd.¹² Paulus underbygger dette udsagn i 6,11, når han formaner den døbte til at regne (λογίζομαι) sig som død for synden.

Tolkningen af 6,7 afgøres af forståelsen af δικαιώω. Det er dog enestående, at dette er det eneste sted i *Corpus Paulinum*, at retfærdiggørelsen knyttes sammen med døden. Derfor er det blevet foreslået, at δικαιώω skal betyde ‘frigjort’¹³, men som Moo påpeger, så vil v7 reelt være en gentagelse af v6. (Moo 1996;376-377). Jeg mener dog, at begge elementer er at finde i δικαιώω: Som vist ovenfor, benytter Paulus sig af den rabbinske tradition. Kødet dør i dåben, og dermed retfærdiggøres den døbte fra synden. Når den døbte er retfærdiggjort fra synden, er han også frigjort fra den, hvilket Paulus senere illustrerer med kvinden, der er løst fra sin mand i kraft af dennes død (Rom 7). Dette billede er ækvivalent med 6,7: Den døbtens død fra syndens magt både retfærdiggør og frigør ham, hvorfor synden ikke længere skal tilregnes ham.

Hvordan skal vi da forstå døden? I følge 6,11 skal den døbte se på sig selv som død for synden, men levende for Gud i Kristus. Det må derfor betyde, at ligesom den døbte er retfærdig overfor Gud, er den døbte også død for

---

⁹ Paulus bruger den rabbinske tradition til at bygge bro til sine tilhørere : “... Paul evidently used [pre-Pauline affirmations and materials] to build bridges of commonality with his addressees, thereby instructing them in ways that they would understand and appreciate (Longenecker 2011;247). Se ligeledes Longenecker 2011;236-247 og Moo 1996;377)

¹⁰ Den Babyloniske Talmud stammer fra ca 400 e.kr. Denne er en skriftlig nedfældning af de jødiske mundtlige traditioner (Hjort 2003;229).

¹¹ Oversættelsen er fra Epstein 1938;772.

¹² Schreiner er skeptisk overfor denne udlægning, da han ikke mener, at den rabbinske tradition kongruerer med Paulus’ øvrige teologi. Døden er ikke i sig selv forsonende, da forsoning kun erhverves igennem Kristi offer. Ydermere påpeger Schreiner, på baggrund af 5,21, at selv de døde ikke er frie fra synden (Schreiner 1998;318-319).

Jeg mener, det er sandsynligt, at Paulus gør brug af og modificerer den jødiske tradition. Han bruger denne som et argument for den døbtens virkelighed, som han udtrykker i v11: Den døbte skal regne sig for død fra synden. Schreiner gør ret i at påpege, at døden ikke i sig selv frigør mennesket fra sine synder (Schreiner 1998;318). Men det er ikke den død Paulus snakker om i Rom 6. Den døbte er, i kraft af sin dåb, blevet korsfæstet (6,6), død (6,8) og begravet (6,4) sammen med Kristus, og skal derfor regne sig som død for synden (6,11).

¹³ Denne mulighed er benyttet i DO92

synden i Guds øjne. Derfor mener jeg ikke, at Paulus kun bruger ἀποθνήσκω som en metafor: Den døbtes kød er virkelig dødt i kraft af dåben - han indsættes i et nyt liv (Rom 6,4), og er nu levende for Gud. Schreiner konkluderer, at den mest realistiske tolkning på ἀποθνήσκω, er at forstå det som en sakramental død. Dåben er det middel, hvorved mennesket får del i Kristi død og opstandelse, og dermed befries han fra syndens magt. Det er i dette lys, at ἀποθνήσκω skal forstås.

Før dåben, hvor mennesket levede i synden, blev den døbte efter dåben, i kraft af participationen med Kristi død, indsat til et liv i *Kristus*.¹⁴ Det er på den baggrund, at Paulus i 2 Kor 5,14 kan slutte, at “når én dør for alle, er de alle døde”.

2.4.3. Sammenfatning vedrørende indikativ i Rom 6,1-11

Indikativerne i Rom 6,1-11 beskriver, hvad Gud har gjort for den døbte. Igennem dåben har han fået del i Guds forsoningsværk i *Kristus*; han er befriet fra syndens magt, som han var underlagt, på grund af Adams fald, og er indsat i den kommende æon. Den døbte er, i kraft af participationen med Kristi død, død fra synden i Guds øjne (6,5-7), men retfærdiggjort og levende for ham (6,11).

2.5. Imperativ - eksegese af 6,12-14 ud fra 6,12

Hvor indikativerne var omdrejningspunkt i 6,1-11, er imperativerne det for v12-14. Jeg vil i dette afsnit redegøre for, hvad imperativerne i afsnittet fortæller om den døbtes interaktion overfor synden, og hvad Paulus forventer af den døbte?

2.5.1. Hvad fortæller imperativerne i 6,12-14 om den døbtes interaktion overfor synden?

Imperativerne i 6,12-13 skal læses i lyset af v11: Den døbte skal regne sig (λογίζομαι) som død for synden. Men ydermere, er v12 og det følgende, en konklusion på det foregående (Petersen 1995;139).

Omdrejningspunktet for afsnittet er de to herredømmer: Syndens/ uretfærdighedens herredømme og Guds/retfærdighedens herredømme. Den døbte må ikke lade synden herske (βασιλεύω) i sit legeme (v12), men i stedet stille sig til rådighed for retfærdigheden. De to herredømmer fordrer en enten eller positionering (Moo 1996;385), fordi alle mennesker i udgangspunktet er under synd (Rom 3,9).

¹⁴ Moo ser en forbindelse mellem σὺν Χριστῷ med ἐν Χριστῷ (Moo 1996;393). Se desuden note 7.

At βασιλεύω er tredje person singularis¹⁵ viser, at omdrejningspunktet fortsat er den kvalitative side af synden. Formaningens indhold er ikke direkte, at den døbte skal afstå fra syndige *handlinger*, men i stedet at afstå fra syndens interaktion i legemet. Den døbte er befriet fra syndens herredømme, og formaningens sigter til, at han skal forblive i denne tilstand: “Since believers have been freed from sin’s dominion, they must not let sin exercise its rule in their lives.” (Schreiner 2006;258).

V12 skal ses i sammenhænge med v13 og 14. Den døbte skal ikke lade synden herske i legemet, men i stedet stille sig til rådighed (παρίστημι) som våben (ὄπλον)¹⁶ for Gud. Παρίστημι, der i denne sammenhæng er transitivt, har flere betydningsmuligheder: at sætte til ens disposition, at frembringe offer (navnlige i hellenistisk kultur blev ordet brugt i offersammenhænge) og at bringe frem (især i forbindelse med juridiske sammenhænge og for kejseren) (DNTT 474).

I NT bliver παρίστημι brugt transitivt af Lukas og Paulus. Jesus bliver på ottende dagen fremstillet (παρίστημι) for Gud i templet (Luk 2,22). Jesus fremstod for disciplene efter sin død (Acta 1,3), og på samme måde skal de troende fremstilles for Gud (2 Kor 4,14) (DNTT 474-475).¹⁷ Den anden side af termens betydning er at stille sig til rådighed for Gud som våben for hans

---

¹⁵ Hjort redegør for J.Marcus’ studier af imperativverber i tredje person singularis i Qumran-tekster (angående hellig krig) og NT-tekster (ex. Matt 6,9-10). Han argumenterer ud fra disse tekster, at det typiske subjekt, for denne brug af imperativer, er kosmiske kræfter, som eksempelvis Gud eller mennesker ved hjælp af Guds kraft. Konklusionen er, at der er tale om en kompleks sammenhæng mellem Guds og menneskers interaktion. Kampen mod synden er primært Guds kamp (6,12).

Hjort peger på, at der ikke skal være en skarp distinktion mellem subjekterne i v12 og v13. Komplexiteten mellem Guds og den døbtes interaktion mod synden findes, i følge Hjort, også i v12: “the active effort of the baptized consists here of allowing or not allowing something to happen” (Hjort 2000;57).

¹⁶ DO92 oversætter ὄπλον med *redskab*. Flere kommentatorer foreslår *våben* (Schreiner 1998;302, Moo 1996;354). Paulus bruger ὄπλον 5 gange: Rom 13,12, 2 Kor 6,7 og 2 Kor 10,4, hvor der er større konsensus om, at oversætte det med *våben*. BDAG finder det umiddelbart sandsynligt, at der i 6,13 er tale om *redskab*, men udelukker ikke *våben* som oversættelsesmulighed. Jeg vælger at følge kommentatorerne og oversætter ὄπλον med *våben*.

¹⁷ Ydermere ligger der også et forvandlingsaspekt i termen, hvilket modtagerne angiveligt havde genkendt: “Hel[lenistic] sacrificial terminology made Paul’s readers familiar with his linguistic usage. [παρίστημι] is a sort of codeword for changing the form of one’s existence by changing one’s lord.” (DNTT 475). Det er værd at overveje, hvorvidt termen også kan tolkes ind i en helliggørelses sammenhæng. Det er dog ikke denne opgaves formål at redegøre for denne side.

retfærdighed, som det eksplicit udtrykkes i teksten. Denne tolkning er fortrukket i sammenhængen

Slavebilledet i Rom 6,16-23, bruges til at beskrive menneskets virkelighed. Mennesket er enten slave for synden eller for retfærdigheden. Da slaver i romerriget ofte var krigsfanger (Rupprecht 1993;881), er det sandsynligt, at Paulus genoptager krigsmetaforen fra v13 (ὄπλον): Mennesket er krigsfange og underlagt et fremmed herredømme.

Et menneske, der lever i synden, det vil sige i overensstemmelse med kødet, kan ikke være Gud til behag (8,8). Hjort kalder denne tilstand 'ude-af-stand-til-ikke-at-synde'.

2.5.2. *Hvad forventer Paulus af den døbte?*

Formaningerne i Rom 6, adskiller sig fra Paulus enkeltformaninger, som f.eks. Rom 13. Paulus formaner menigheden til at leve i overensstemmelse med det liv de i kraft af dåben er indsat i.

Da den døbte har modtaget Ånden, blev det muligt for ham at leve i det nye liv (Rom 6,4). Derfor har han behov for formaninger for at kunne leve i overensstemmelse hermed, fordi kødet og Ånden ligger i strid med hinanden (Gal 5,17). Denne strid kommer til udtryk når den døbte oplever kødets lyst i sig (Gal 5,16), og bliver ved med at skulle kæmpe imod den (Schreiner 2006;266). Parænesen er en nødvendighed for den døbte, for at stå kødet imod: "Life in the Spirit cannot be reduced to autopilot or cruise control [...] Apparently, believers need admonitions to live by the Spirit" (Schreiner 2006;266). Derfor er det ikke et liv i perfektion der forlanges, da synden stadig influerer den døbtes liv.

Paulus ønsker ikke blot at formane til et etisk liv med bestemte konventioner: ifølge Engberg-Pedersen er etikken kun gyldig, hvis den har det rigtige ophav. At efterleve etikken giver kun mening, hvis mennesket formår at have det rette forhold til Gud (Engberg-Pedersen 2000;200-205). Hvad dette betyder konkret, vil jeg redegøre for i afsnit 3.2 på side 19.

Det Paulus forventer af den døbte, skal ses i lyset af den virkelighed, den døbte lever. Det vil jeg redegøre for i næste afsnit.

2.5.3. *Den døbtes virkelighed - Allerede/endnu ikke*

Paulus' formaninger skal ses i lyset af, at den døbte lever i *overlappet* mellem to æoner, den nuværende og den kommende. Den døbte er retfærdiggjort, men synden er et livsvilkår, hvorfor den døbte lever i fare for endnu engang at blive underlagt syndens herredømme: "... the threat of the flesh to believers indicates that the age to come has not been *consummated*. The overlap of the ages explains how believers can be in the Spirit and yet

must struggle against the flesh” (Schreiner 2006;145 original kursivering). Synd som livsvilkår bevirker, at den døbte ikke er fuldt ud befriet fra syndens indflydelse, men må til stadighed kæmpe imod den.

Denne virkelighed og spænding kan beskrives som et *allerede/endnu ikke*, forstået på den måde at den døbte *allerede* er retfærdiggjort og befriet fra syndens magt, men *endnu ikke* frigjort fra den nuværende æon.

I kraft af dåben er den døbte død fra synden og herved frigjort fra dens magt, og han står retfærdig overfor Gud. Det betyder, at den døbte er blevet flyttet fra at være under synden, til nu at leve *i Kristus* (Schreiner 2006;191).

Men den døbte lever fortsat i den nuværende æon, selvom synden i kraft af Kristi korsdød er besejret. Den døbtens virkelighed er altså dobbelt: Han lever både i den nuværende og den kommende æon. Det betyder, at den døbte befinder sig i krydsfeltet mellem to magter: Syndens og retfærdighedens magt. På grund af denne kamp, er den døbte fortsat objekt for syndens lyst, og tilbøjelig til syndige gerninger. Derfor skal han durativt stille sig til rådighed for Gud, som et våben for retfærdigheden. Sagt med andre ord: Den døbte er *endnu ikke* syndfri i praksis, fordi han lever med synden som livsvilkår (Schreiner 2006;309), men overfor Gud er han *allerede* retfærdiggjort.

Men syndens indflydelse ændrer ikke ved virkeligheden: Den døbte er frigjort fra syndens herredømme, og synden vil ikke, såfremt den døbte stiller sig til rådighed for Gud, få magten over ham (6,14) (Moo 1996;387)¹⁸. Formaningerne skal modvirke, at den døbte ikke atter underlægges syndens magt (Gal 3,3) (Jf Schreiner citat ovenfor).

Synden er pacificeret i kraft af Kristi forsoning (Schreiner 2006;187), men har stadig indflydelse, fordi dens endelige tilintetgørelse først sker ved den kommende æons fuldendelse. Her ligger der et eskatologisk element i *allerede/endnu ikke*: Frigørelsen fra syndens indflydelse sker endeligt ved den døbtens opstandelse fra de døde: “... this future life of resurrection casts its shadow into the believer’s present experience, and it is clear from the sequel that Paul wants us to see the present implications of this promises of future resurrection life.” (Moo 1996;377). Den døbte lever i forventningen om fuldendelse og den kommende æons endelige gennembrud. Når det sker, forandres den døbtens virkelighed fra *allerede/endnu ikke* til et *nu*.

Paulus’ formaninger i Rom 6 har *allerede/endnu ikke* som struktur: Formaningerne til et etisk liv er på den ene side begrundet i *allerede*: Den

---

¹⁸ “... these words are to be understood as a promises that is valid for every believer at the present time: ‘sin shall certainty not be your Lord - now or ever!’ ” (Moo 1996;387)

døbte er død og befriet fra syndens herredømme (v2-7), og på den anden side begrundes det i *endnu ikke* og det kommende *nu*: Den døbte skal forvente den kommende æons fuldendelse (v8). Den døbtes forventning beskriver Paulus med futurums formerne i afsnittet: Den døbte skal (ἐσόμεθα~εἰμὶ) opstå på en måde der ligner Kristi opstandelse (v5). Når dette sker, skal den døbte leve sammen med ham (συζήσομεν~συζάω) (v8).

Selvom synden er den døbtes livsvilkår i overlappet mellem de to æoner, er den døbte fortsat retfærdig overfor Gud. Derfor kan Paulus, som afslutning på sin gennemgang af indikativerne i Rom 6,11, skrive: "Sådan skal I se på jer selv: I er døde for syden, men levende for Gud i Kristus Jesus".

2.5.4. Sammenfatning vedrørende imperativ i Rom 6,12-14

Selvom den døbte ikke længere er underlagt syndens herredømme, er han fortsat under dens indflydelse: Den døbte lever i overlappet mellem to æoner og dermed i krydsfeltet mellem to magter. Men i Guds øjne, som vi så i gennemgangen af indikativ, er han retfærdiggjort! På grund af denne *allerede/endnu ikke*-virkelighed, er det ikke perfektion, der kræves af den døbte, men at han står til rådighed som våben for retfærdigheden (6,12-13); da vil synden ikke få magten over ham igen (6,14). Overfor Gud er den døbte retfærdig, men i den nuværende æon gør han fortsat synd.

3. Forholdet mellem indikativ og imperativ hos Paulus

I dette tredje hovedafsnit vil jeg vurdere, hvordan forholdet er mellem indikativ og imperativ. Hovedvægten vil ligge på Rom 6,1-14, men hvor det er relevant vil der blive henvist til andre eksempler i *Corpus Paulinum*.

I følge Parsons, er forholdet mellem indikativ og imperativ den fundamentale ramme for Paulus' etik (Parsons 1988;217), hvorfor afsnit 3.2. vurderer, hvordan Paulus' etik skal forstås i lyset af dette forhold. Først vil jeg kort redegøre for enkelte modeller i forskningshistorien.

3.1.Kort forskningshistorisk redegørelse

Forholdet mellem indikativ og imperativ er omdiskuteret. Redegørelsen er begrænset til Bultmann og Engberg-Pedersen og Petersen. I fodnoterne vil andres kritikpunkter på den nærværende model blive anført.

3.1.1. Bultmann - "The Problem of Ethics in Paul"

I 1924 skrev Rudolf Bultmann artiklen "Das Problem der Ethik bei Paulus"¹⁹. Denne artikel udgjorde et paradigmeskifte for forståelsen af forholdet mellem indikativ og imperativ. Efterfølgende har eksegeter forsøgt at gøre op med, omskrive eller bygge videre på denne model som de alle har taget udgangspunkt i.(Dennison 1979;59).²⁰

I artiklen gennemgår han flere modeller i forståelsen af forholdet mellem indikativ og imperativ; her vil jeg redegøre for hans eget syn.

Bultmann ser forholdet mellem indikativ og imperativ som et paradoks, som kun kan begribes igennem troen:

"The believer can only understand this mode of existence as God's gift. Just as the moral demand - expressed by the imperative - is God's command for him, so the attitude of obedience - corresponding to that demand - is at the same time God's gift, brought about by the πνεῦμα (spirit), so that the demand does not lose its character as an imperative. Thus the paradox is fully understandable for faith"
(Bultmann 1924;216)

¹⁹ Jeg vælger i denne opgave, at bruge Christoph W. Stenschkes oversættelse "The Problem of Ethics in Paul" fra 1995.

²⁰ Før Bultmann, redegjorde Paul Wernle i hans artikel "Der Christ and die Sünde bei Paulus" (1897) for, at forholdet mellem indikativ og imperativ udgjorde en spænding eller selvmodsigelse. Dette medførte, at man stod overfor et problem: Hvordan skal indikativ og imperativ forstås i forhold til hinanden (Dennison 1979;57-58)?

Mennesket er fuldstændig magtesløs overfor etableringen af en relation til Gud. Magtesløsheden beror på, at mennesket ikke kan komme til erkendelse af sin egen syndighed, fordi den kun kan begribes, i det Gud griber ind: “[Sin] only becomes perceptible the moment it is forgiven” (Bultmann 1924;212). Syndserkendelse kommer med tilgivelsen. Derfor er en positiv relation til Gud afgørende for erkendelse af syndighed og Guds nåde (Bultmann 1924;213).

Troen er et nøgleord for Bultmann: Troen er det grundlæggende middel, hvorved mennesket kan erkende sin retfærdiggørelse, da den hverken er empirisk målbar - for eksempel igennem en høj moralsk standard, eller kan erfares - igennem mystik. Den kan kun tros! (Bultmann 1924;211).

‘Gerninger’ er udelukket, fordi de ikke kan etablere den rette relation til Gud, hvorfor den døbte kun kan stå i lydighedsforhold i kraft af troen. Derfor kan den døbte kun forstå sit forhold til Gud, som et lydighedsforhold: “The moral activity can only carry the intention of obedience: The *entire* man understands himself as standing before God and, as far as he acts, he places himself at God’s disposal” (Bultmann 1924;213 - original kursivering).

Forholdet mellem indikativ og imperativ beror altså alene på det Gud har gjort. Mennesket er fuldstændig afhængig af Gud og hans retfærdiggørelse (indikativet), som ligeledes er grundlaget for imperativet: Dette udelukker, at mennesket skal præstere, og derfor må det vise Gud lydighed ved at stille sig til rådighed igennem tro. ²¹

3.1.2. Engberg-Pedersen og Petersen

En af hovedpointerne hos Engberg-Pedersen og Petersen er, at indikativerne og imperativerne har grundlæggende samme formål: Den døbte skal øge sin bevidsthed om, hvilken virkelighed han er indsat i (indikativerne) og hvilken virkelighed han er revet ud af (imperativerne). Formaningernes formål er, at den døbte skal nå frem til en dybere erkendelse om, hvem han er i forhold til Gud, næsten og verden (Petersen 2000;242). Dette er grundlaget for frelsen.

---

²¹ Bultmanns model er grundlaget for senere forklaringskonstruktioner. Dennison med flere kritiserer Bultmann, fordi han ikke opererer med Kristi opstandelse. ‘Kristusbegivenheden’ er begrænset til Kristi død. Den tro som Bultmann taler om, er lydighed mod Gud igennem troen på denne Kristus-begivenheden (Dennison 1979;61-62).

Hans Windisch redegør for, i hans artikel “Das Problem des paulinischen Imperatives” fra 1924, at Bultmann overser det sakrale element i Paulus’ etik. Windsich finder sakramenterne som grundlaget for etikken. (Dennison 1979;64). Gunther Bornkamm er enig heri, da dåben er grundlaget for imperativet (Dennison 1979;65).

In Paul, knowledge (*gnōsis*) saves. [...] *Gnōsis* is a pneumatic state of the body of flesh and blood, which has been brought about *by* pneuma. And the resurrection it is also the pneuma that will turn the fleshly body into a fully pneumatic body, which is no longer one of flesh and blood. So, *gnōsis* saves ” (Engberg-Pedersen 2010;181 - original kursivering).

Selverkendelsen fordrer, at den døbte lever i overensstemmelse med den kommende æon, fordi den døbte er rettet mod Gud (Engberg-Pedersen 2000;232). Er mennesket ikke rettet mod Gud, er alle etiske bestræbelser ligegyldige. (Engberg-Pedersen 2000;200-205).

Engberg-Pedersen og Petersen adskiller sig i synet på den kristnes syndighed: Engberg-Pedersen plæderer for, at dåben løser alle etiske problemstillinger (Engberg-Pedersen 2000;224). Den døbte er revet ud af den nuværende æon, og indsat i den kommende: Kødet er død, og Ånden har taget dets plads.

Petersen er skeptisk overfor denne radikale syndefriheds tanke. Han mener, at når den døbte lever i denne verden, er hans retfærdighed truet: “Det er i bevidstheden om denne skrøbelighed, formaningerne udfylder et væsentlig mål.” (Petersen 2003;246). Dog er Petersen enig i, at fremhævelsen af selvforståelsen hos Paulus er et afgørende element i forståelsen af forholdet mellem indikativ og imperativ (Petersen 2003;243).

3.1.3. Øvrige bemærkninger

Der er i dag bred konsensus om, at den rette forståelse af Paulus’ etik, ligger i forholdet mellem indikativ og imperativ. Paulus’ formaning er grundlagt i indikativet, altså det Gud har gjort. I følge Dodd, findes denne sammenhæng også i GT, eksempelvis dekalogens indledning: “Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset” (Ex 20,2).

En kendt model, “bliv det, du allerede er”, stammer tilbage fra Hermann Jacoby (1899) Mennesket²² gennemgår en etisk proces: Han skal aktualisere det princip, som Gud har vist i Kristus (indikativ) (Dennison 1979;58).²³

3.2. Paulus’ etik på baggrund af forholdet mellem indikativ og imperativ

På baggrund af ovenstående forskningshistorisk gennemgang, er det tydeligt, at indikativ og imperativ skal forstås i lyset af hinanden. Parsons skriver om dette forhold: “It must be stated that the indicative and the imperative are closely linked yet distinct aspects of the apostle’s thought and writing. The connection is indissoluble - they cannot be separated” (Parsons 1998;246).

Indikativ og imperativ grunder begge i Gud: Gud har grebet ind i menneskets situation, hvorved det dør fra synden og bliver levende for Gud. Imperativet kan kun udledes på dette grundlag; Gud må gribe ind, og handle igennem den døbte, hvorved han bliver et instrument for Guds handling (Hjort 2000;136).

Hvordan skal den døbte stille sig overfor imperativet med indikativet i ryggen, uden at ophæve eller fremhæve den ene del frem for den anden?

Da imperativet er grundlagt i indikativet, er menneskets handlekraft pr. definition begrænset, fordi mennesket ikke er i stand til at handle i overensstemmelse med Guds vilje, hvis ikke Gud på forhånd interagerer.

I følge Engberg-Pedersen, betyder denne interaktion, at mennesket bliver syndfri i dåben: Kilden til synd fjernes, og den er derfor ikke længere en aktiv virkelighed for den døbte. Imperativets formål er derfor ikke at formane til etisk livsførelse, men i stedet minde den døbte om, hvilken verden han er blevet revet ud af. (Se afsnit 3.1.3).

Jeg mener, at *Corpus Paulinum* peger i en anden retning. Som vi skal se senere, beskriver Paulus Korintermenigheden som ‘kødelige’ mennesker,

---

²² Det er uklart, hvorvidt Jacoby regner dåben for indgangen til menneskets retfærdiggørelse.

²³ Flere kritiserer denne udlægning: Bultmann ser denne tolkning som idealistisk: “[It] is merely an “idea” of the perfekt man which must be realized in the endless ethical progress of “actualization” ”(Dennison 1979;62). Parsons finder modellen mangelfuld, fordi Guds rolle ikke er synlig. Modellen overser, at hos Paulus er etikken grundet i, at dét Gud forlanger, vil han også virke (Parsons 1988;231). Schreiner anerkender, at modellen indeholder frelsens *endnu ikke*: at frelsen først bliver fuldendt ved Kristi genkomst. Men modellen har ikke plads til frelsens *allerede* (Schreiner 2006;255).

men betragter dem samtidig som 'hellige'.²⁴ Byrne viser ud fra 6,6-8, at selv om mennesket lever i *Kristus*, kan den døbte endnu engang, hvis ikke han stiller sig til rådighed, blive underlagt synden, jf Gal 3,4 (Byrne 1981;569).

Indholdet af parænesen er, at nu, hvor den døbte er død fra synden, skal han ikke atter lade denne herske i legemet (6,12). Den døbte er blevet befriet fra syndens magt, men det betyder ikke, at han dermed er blevet løst fra dens indflydelse (Jf. 2.5.3): "Believers are set free from the tyranni, lordship and dominion of sin, but that does not mean it is impossible for believers to sin. Conflict with sin continues even though the lordship of sin has been shattered" (Schreiner 2006;258). Dette forhold har jeg tidligere i opgaven, beskrevet som et krydsfelt mellem to magter.

I følge Bultmann, kan der ikke være tale om en konkret syndsfriheds-tanke. Som vi så, er retfærdiggørelsen ikke empirisk målbar igennem høj moralsk standard, og kan ikke erfares igennem mystik, men den kan kun tros (Bultmann 1924;211).²⁵

Hvis den døbte er syndfri efter dåben, mener jeg, at imperativet mister sin berettigelse, da der ikke er grund til at formane den døbte. Når Paulus formaner, må man antage, at den døbte fortsat lever med synden som livsvilkår. Synden, og den nuværende æon, er *endnu ikke* endelig tilintetgjort.

Hjort plæderer for, at menneskets formåen ændres i dåben. Før dåben var mennesket ikke i stand til at afholde sig fra synden. Men i dåben bliver han i stand til *ikke at synde* (Hjort 2000;58) Det betyder ikke, at han nu er autonom i kampen mod synden: "The active role means that man in his actions is a weapon in the service of a power, i.e. either God (able-to-serve-God) or sin (able not to serve God). Through his activity in this field of possibilities the baptized person is drawn into the universal power-struggle" (Hjort 2000;58). På grund af denne nye formåen, er den døbte nu blevet kastet ind i et krydsfelt mellem to magter.

Man kan diskutere, hvorvidt den døbte reelt set bliver sat i stand til *ikke at synde*, men mit fokus er hér, hvorfor kampen mod synden ikke er ophørt. Kampen ligger i, at mennesket i udgangspunktet er underlagt synden. Når

---

²⁴ En naturlig indvending mod dette argument er, at nogle i menigheden som ikke er troende. Jeg vil diskutere dette i afsnit 3.2.1.2 på side 23, i gennemgangen af 1 Kor 3,1-4.

²⁵ Bultmanns synes ikke at have syn for Guds forvandling af den døbte, selvom om Paulus i Rom 6,21 henviser til, at den døbte har erfaret en forandring før og efter dåben. Før dåben havde den døbte frugter, som han nu skammer sig over. Det er ikke i nærværende opgaves omfang at gå yderligere ned i denne problemstilling, men blot konstatere, at Paulus forventer at den døbte adskiller sig fra sin omverden.

den døbte derfor bliver sat i stand til at tjene Gud, tjener han, for den nuværende æon, en modstridende magt.

Den døbte har ikke *direkte* indflydelse på kampen i krydsfeltet, hvorfor Paulus ikke formaner ham til *selv* at tage kampen op mod synden. Indholdet i hans formaning er, at den døbte skal stille sig selv til rådighed for Gud, så han kan bruge ham i kampen (Rom 6,13). Derved bliver den døbtes interaktion med synden både aktiv og passiv: Gud er det egentlige subjekt i kampen. (Hjort 2000;137).

Hvilken konsekvens har dette for viljen? I udgangspunktet er mennesket underlagt synden, og det betyder, at dets vilje er begrænset. Det er i udgangspunktet bundet til kødet, og kan ikke af egen vilje tjene Gud (Rom 8,8). Derfor, hvis mennesket skal stille sig til rådighed, er det under forudsætning af, at Gud gør dette muligt i kraft af dåben.

Jeg mener, at grundelementet i Paulus' parænese ligger i *παρίστημι*-tanken, hvilket det også lader til, at troen i sig selv fordrer: "... the call to good works in Paul's writings does not focus on the inherent power of human beings to do what is good and right and true. Every good thing is the fruit of faith and the power of God" (Schreiner 2008;584). Mennesket er ikke i sig selv i stand til at handle i overensstemmelse med Guds vilje, men fordi Guds Ånd lever i mennesket, springer lydigheden ud af troen. Guds indgriben gør det muligt for den døbte at stille sig til rådighed (indikativet). Men imperativet udebliver ikke: Den døbte skal stille sig til rådighed, for at undgå synden ikke igen skal få magt over sig. Når Gud har gjort det muligt, at den døbte kan stille sig til rådighed, må han tage imod den gerning, som Gud gør mulig. Den døbte har altså her et valg: At stille sig til rådighed for synden eller for Gud.

Denne tanke findes også hos Hjort, som dog ikke fremhæver *παρίστημι*: Mennesket kan kun være det etiske subjekt, såfremt han lader Gud handle igennem sig: "When man is the ethically relative subject, God remains the absolute subject" (Hjort 2000;137). Altså: Det Gud befaler, udfører han selv. Også Schreiner skriver, at den døbte må durativt vælge at stille sig selv til rådighed for Gud (Schreiner 2006;259).

Παρίστημι-tanken indeholder altså følgende elementer

1. Gud gør det muligt for den døbte at stille sig til rådighed (indikativet Rom 6,1-11).
2. Den døbte stilles i et valg: Han skal aktivt vælge at stille sig til rådighed for Gud (imperativet Rom 6,12-14).

3.2.1. Udblik til *Corpus Paulinum*

Jeg vil nu se på, hvorvidt παρίστημι-tanken, kan genfindes i andre parænetiske afsnit i *Corpus Paulinum*. Følgende tekster berøres: Rom 12,1-2, 1 Kor 3,1-4 og Fil 2. Der er flere parænetiske afsnit i *Corpus Paulinum*, men jeg har valgt disse tre på grund af opgavens begrænsede omfang, og teksterne vil blive behandlet på metaniveau, hvorfor kontekst-, struktur-analyse eller oversættelse ikke vil indgå i gennemgangen.

3.2.1.1. Rom 12,1-2

Paulus går nu fra de generelle instruktioner til konkret at formane menigheden. Han formaner romerne til at bringe (παρίστημι) deres legemer (σώμα) til Gud, som et helligt og levende offer som er velbehageligt for Gud. Hvordan dette kommer til udtryk, redegør Paulus for i v2: Den døbte skal ikke identificere sig²⁶ med (συσχηματίζω) den nuværende æon, men igennem fornyelse af sindet (ἀνακαίνωσις²⁷ τοῦ νοῦς), skal den døbte lade sig forvandle (μεταμορφόω) således at han kan vurdere (δοκιμάζω), hvad der er Guds vilje.²⁸

Παρίστημι står som en udfyldende infinitiv til παρακαλέω, og skal derfor også betragtes analogt med παρακαλέω som imperativ.²⁹

²⁶ Ordet er svært at oversætte direkte. Do92 skriver 'tilpasse sig'. Jeg vælger her, at bruge 'identificere sig' på baggrund af DNTT Vol 1 709: "[συσχηματίζω] means not only to conform to the external form, but (from Aristotle onwards) to assume the form of something, to identify oneself essentially with someone else. In NT it occurs only in the pass."

²⁷ Dativen skal forstås instrumentalt. Fornyselsen af sindet er instrument for, at den døbte forvandles.

²⁸ Der er i 12,2 tekstkritiske problemer med verberne μεταμορφόω og συσχηματίζω. Begge verber er bevidnet som infinitiver i A, B², D*, F, G, ψ, 81, 630, 1175, 1505 *pm* og flere. Dog er imperativerne ligeledes bevidnet i ϕ⁴⁶, A, B*, L, P 104,365, 1241, 1739 *pm*, Cl, som må betragtes som mest sandsynligt, på baggrund af *lectio difficilior*. Infinitiverne kan derfor være en senere rettelse i teksten (Schreiner 1998;648).

²⁹ Da παρίστημι er en aorist, er ordet blevet forslået som en punktuelt handling, noget der skal gøres én gang (på linje med dåben). I følge Schreiner skal aoristen i denne sammenhæng ikke forstås punktuelt, da det er naturligt at knytte παρίστημι til præsens-imperativverberne i v2.

Da imperativerne i dette vers (συσχηματίζω, μεταμορφόω) står i præsens, indikerer det noget generelt, vedvarende eller noget der skal gentages. Den døbte skal durativt tillade, at han ikke identificerer sig med denne æon, men i stedet indgår i en forvandling.³⁰

På hvilken baggrund skal den døbte stille sig selv til rådighed? Moo foreslår, at διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ skal forstås i lyset af det forrige kapitel: Paulus afsluttede Rom 11 med en doxalogi: Den døbtes frembæring må ske på baggrund af taknemlighed over Guds gerning (Moo 1996;749). Derved ligner frembæringen GTs takkeoffer (Seifrid 2007;680).

Betydningsmæssigt står v2 underordnet v1, da v2 ikke kan isoleres. V1 beskriver grundlaget for, at den døbte ikke skal identificere sig med verden: Det er kun muligt, hvis han frembærer (παρίστημι) sig selv som offer (Moo 1996;754).³¹

Som allerede beskrevet, lever den døbte i overlappet mellem den gamle og den kommende æon, i krydsfeltet mellem to magter, hvorfor den døbte ikke er fri for syndens påvirkning. Den døbte skal afstå fra at lade sig forme af den gamle æon, da dette nødvendigvis medfører, at han bliver underlagt synden.

“Unbelievers live in accordance with the present evil age, that is, they are molded and shaped by the conventions and beliefs of this world (Rom 12:2). The structure of the society in which they live exerts a determinative influence on their behaviour and worldview”
(Schreiner 2006;138)

Tilpasning af den nuværende æon er kendetegnet for den ikke-døbte, hvor den døbte kendes på at leve i overensstemmelse med den kommende æon: “Believers are no longer conformed to this age but are transformed by the renewal of their minds” (Schreiner 1998;646).

I Rom 12,1-2 udfolder Paulus, hvad παρίστημι-tanken indeholder. Fordi den døbte frembærer sig selv som et levende offer for Gud, vil han ikke

---

³⁰ Jeg følger Wallaces forståelse af passiven som kausal - dog anser ikke alle grammatikere denne brug legit (Wallace 1996;440).

³¹ Man kan ikke betragte verset rent grammatisk som underordnet, da der ikke er brugt en hypotetiskkonjunktion. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt v2 er underordnet eller sideordnet rent grammatisk. Konteksten afslører dog, at der er en nær sammenhæng mellem de to vers: Paulus taler i v1 om σώμα og i v2 om νοῦς. Fordi Paulus' antropologi er holistisk, er det naturligt at læse disse vers i lyset af hinanden.

længere tilpasse sig den nuværende æon, og igennem fornyelse af sindet, bliver han i stand til at skønne, hvad der er Guds vilje.³²

3.2.1.2. 1 Kor 3,1-4

Parænesen i 1 Kor 3 kommer i forlængelsen af talen om Guds skjulte visdom. Guds visdom ligger i Kristus som korsfæstet; en dårskab for verden (1 Kor 1,18).

Spørgsmålet er, om Korinthermenigheden er troende? Som vist ovenfor, er tilpasning til den nuværende æon, kendetegnet for den udøbte. Paulus påtaler menighedens kødelighed, fordi de ligner denne verden, når de er i strid med hinanden (1 Kor 1,11). Problemet i menigheden er, at de har modtaget Ånden, men lever efter kødet, som i sin natur ikke kan være Gud til behag (Rom 8,8).

Det betyder dog ikke, at Korinthermenigheden var ikke-troende. Paulus kalder menigheden for hellig, fordi de påkalder Jesus navn (1 Kor 1,2), og i det nærværende afsnit, karakteriseres menigheden som "spæde i troen på Kristus" (1 Kor 3,1).

Afsnittet tydeliggør, at den døbte lever i overlappet mellem to æoner. Nok er menigheden troende, men det umuliggør ikke, at de fortsat kan leve i overensstemmelse med kødet, og dermed den nuværende æon.

3.2.1.3. Fil 2,12-13

I disse vers er sammenhængen mellem indikativ og imperativ tydelig: Gud er garanten for det *arbejde*, som den døbte skal gøre for at nå frem til sin frelse. Guds gerning synes at være integreret i både indikativ og imperativ (Parsons 1998;238).

Paulus har forinden formanet menigheden til at have det samme sindelag overfor hinanden som var i Kristus. Derpå følger Filipperbrevshymnen, hvor Kristus var lydige mod Gud til døden på korset. Derfor ophøjede Gud ham, og gav ham κύριος-navnet. Filippermenigheden formanet af Paulus til at følge dette eksempel: At vise Gud lydighed. Men denne lydighed kommer ikke af sig selv: "For det er Gud, der virker i jer både at ville og virke for hans gode vilje" (Fil 2,13). Hvis ikke Gud er det egentlige subjekt for imperativet, er det umuligt for et menneske at være Gud til behag, jf. Rom 8,8. "God's work does not cancel our work but establishes and secures it" (Schreiner 2006;257). Den døbte skal handle, men for at han kan handle, er det forudsat, at Gud virker det i ham.

---

³² På grund af den begrænsede plads, vil jeg ikke komme ind på helliggørelsesaspektet.

Igen antydes *παρίστημι*-elementet: Gud etablerer muligheden for at den døbte kan handle. Den døbte skal derfor stille sig til rådighed, således at han gør det, Gud virker i ham. Hvis ikke den døbte stiller sig til rådighed, arbejder han ikke for sin frelse, og derved ender han med at leve i overensstemmelse med kødet, jf. Korinthermenigheden.

“One must work to be saved! And yet this work is absolutely dependent on God’s transforming work, and the latter is the only basis on which the former can be accomplished. In fact, the indicative guarantees the imperative will become a reality”
(Schreiner 2006;257)

Arbejdet, som Paulus tilskynder til, skal ikke forstås som en fuldendelse af frelsen, men nærmere at leve med og i overensstemmelse med den: “... the apostle is admonishing the believer to finish, to carry to conclusion, to apply ‘to its fullest consequences what is already given by God...’ ” (Parsons 1998;238).

Fil 2,13-14 tydeliggøre ligeledes, at Paulus’ retfærdiggørelseslære er ikke libertinistisk. Frelsen kommer ikke automatisk, men kommer igennem Guds virke i mennesket, som dette skal stille sig til rådighed for.

4. Udblik til Luther

Luther sammenligner mennesket, i forbindelse med viljen, med et trækdyr, som går derhen, hvor dens herre ønsker det. Herren kan enten være Gud eller Satan, men det er uden for menneskets vilje at beslutte: Denne afgørelse sker uden for individet i Guds og Djævelens kamp (Nielsen 2002;117-118).

Fordi mennesket mistede sin gudbilledlighed (*imago Dei*), igennem syndefaldet, er det afhængig af, at Gud griber ind, og gradvist nyskaber *imago Dei*. Denne nyskabelse sker igennem troen på Kristus, og den døbte er i dåben sat ind i en helliggørelsesproces, som bevirkes af Helligånden. (Nielsen 2002;113).

Synden er i følge Luther en iboende magt i mennesket. I dåben befries den døbte fra denne magt, dog ikke sådan, at mennesket bliver syndfri, eller kan blive det, for syndens lyst opleves fortsat af den døbte:

“Man bør altså ikke sige, at dåben ikke fjerner alle synder. Den fjerner virkelig alle - ikke med hensyn til substansen, men for størstedelens vedkommende med hensyn til substansen og helt og holdent med hensyn til dens magt, [...]

Hører du? Der er synd også efter dåben. Men den tilregnes ikke” (Luther 1995;125)”

Luther slutter, at når synd ikke tilregnes, er det ensbetydende med, at den ikke er der (Luther 1995;125).

Mennesket har brug for en fremmed fromhed for at blive retfærdig: Kristi fromhed. Hvis det var muligt, at blive retfærdig igennem loven “ville det også for længst være sket” (Luther 1992;49).

Her vil jeg indføre Luthers skelnen mellem *lov og evangelium*. *Evangeliet* er troen, som den døbte modtager. Den døbte kan ikke gøre noget i forhold til dette, for det er Guds gerning i mennesket. *Loven* derimod, er det, som der bliver krævet af mennesket overfor Gud og overfor næsten. *Loven* afslører mennesket som synder, mens *evangeliet* befrier mennesket til at være Guds (Luther 1992;46)

Mennesket er altså befriet fra syndens magt. Syndens lyst og påvirkning findes stadig i mennesket, men helliggørelsen løsner dette tag lidt efter lidt. Dog “Hvor der altså findes tro på Kristus, dér er synden i virkeligheden tilintetgjort, død og begravet” (Luther 1981;381). Dette kan siges, fordi

synden ikke tilregnes den døbte. Den døbte er i Guds øjne retfærdig og syndfri.

5. Konklusion

På baggrund af ovenstående konkluderer jeg, at den døbte lever i en dobbelt virkelighed: På den ene side er den døbte løst fra synden i kraft af participationen med Kristi død. Det er han, fordi synden ikke længere tilregnes ham, og som Luther konkluderer, er dette det samme som, at synden ikke længere er der. På den anden side, er synden fortsat den døbtes livsvilkår i den nuværende æon: Synden influerer og påvirker fortsat den døbte, fordi han lever i overlappet mellem to æoner og i krydsfeltet mellem Ånden og kødets strid. På denne baggrund kan Paulus, både konstatere, at den døbte er død fra synden, men også formane ham til ikke at give synden plads i sit legeme. I denne kamp er den døbte både aktiv og passiv.

På grund af Adams fald, og mennesket universelle syndighed, er troen på Kristus forudsat af Guds indgriben i mennesket, da det ellers er umuligt for ham at være Gud til behag (Rom 8,8). Det er altså et mirakel, at mennesket modtager Guds Ånd, og kommer til tro.

Striden mellem Ånden og kødet er forsat Guds kamp, men den døbte må stille sig til rådighed (παρίστημι) som våben. Men da dette er forudsat af Guds indgriben, konkluderer jeg, at imperativet er grundlagt i indikativet. Det betyder også, at når den døbte stiller sig til rådighed, vil Gud handle igennem ham: Dét Gud befaler, vil han også udvirke.

Formaningen har sin plads i den døbtes liv, selvom han er befriet fra synden, fordi hans virkelighed er et *allerede/endnu ikke*. Derfor lever han i en fortsat risiko for endnu engang at blive underlagt syndens magt (Gal 3,3): Derfor skal den døbte stille sig til rådighed.

Retfærdiggørelseslæren er altså ikke libertinistisk, og etikken er berettiget, selv om den døbte ikke skal handle for at erhverve retfærdighed. Denne er allerede erhvervet!

6. Abstract

How can Paul on the one hand say that the baptized man is dead to sin (Romans 6:2) and on the other hand admonish to not let sin reign in the human body (Romans 6:12)?

This assignment examines the role of acts in the life of the baptized. The baptized is justified and is therefore put into the coming aeon. But he still lives in the existing world, and thence he lives with sin as a condition of life which influences his life in such a way that he commits sinful acts. This reality can be described as an *already/not yet*. The baptized is *already* justified in the eyes of God, but he is *not yet* released from the influence of sin in his life.

In Romans 6, Paul is responding to an objection that naturally is being made in the light of the doctrine of justification: If the baptized is justified with God, doesn't it, then, imply that obedience to God becomes subsidiary and that ethics become homeless?

On the basis of this, the relationship between indicative and imperative is examined. The content of the admonition is that the baptized shall make himself available, but for this to be possible, it is necessary that God intervenes in his life, because as a result of the flesh (σάρξ), he cannot be pleasing to God (Romans 8:8). The relationship between indicative and imperative is thus that God's act is the foundation for any action of the baptized. If the baptized shall make himself available, God has to make it possible. This assignment examines what is implied by *making oneself available*, and consequently the usage and meaning of παρίστημι in Paul will be examined.

Finally, Luther's position on this issue will be reviewed in a glimpse.

The assignment concludes that Paul is not teaching libertinism, because he is aware that the baptized still lives in the existing world where sin is an active power that is fighting against God. The baptized lives in the cross field of this fight and consequently sin is a condition of life for him. But provided that the baptized is making himself available to God's act in him, sin will not gain control over him again.

7. Litteratur

Grundpensum

- Longenecker, Richard N. *Introducing Romans: critical issues in Paul's most famous letter*. Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans Pub., 2011.
.....459 sider
- Bird, Michael F, and Thomas R Schreiner. *Four views on the Apostle Paul*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 2012. ....217 sider
- Wright, N.T. "The New Exodus, New Inheritance: The Narrative Substructure of Romans 3-8" *Romans and the people of God: essays in honor of Gordon D. Fee on the occasion of his 65th birthday*. Grand Rapids, Mich.: W.B. Eerdmans, 1999.: 26-35 .....10 sider

Primær litteratur

- Boers, Hendrikus. "The Structure and Meaning of Romans 6:1-14." *Catholic Biblical Quarterly* 63, no. 4 (O 2001): 664–682. ....19 sider
- Bultmann, Rudolf. "The Problem of Ethics in Paul (1924)" *Understanding Paul's ethics: twentieth century approaches*. Grand Rapids, MI; Carlisle, U.K.: William B. Eerdmans Pub. Co.; Paternoster Press, 1995: 195-216
.....22 sider
- Byrne, Brendan. "Living Out the Righteousness of God: the Contribution of Rom 6:1-8:13 to an Understanding of Paul's Ethical Presuppositions." *Catholic Biblical Quarterly* 43, no. 4 (October 1, 1981): 557–581. ....25 sider
- Dennison, William D. "Indicative and Imperative: the Basic Structure of Pauline Ethics." *Calvin Theological Journal* 14, no. 1 (April 1, 1979): 55–78.....24 sider
- Dodd, C. H. *Gospel and law; the relation of faith and ethics in early Christianity*. New York: Columbia University Press, 1951.: 8-12 .....5 sider
- Engberg-Pedersen, Troels. *Cosmology and self in the Apostle Paul: the material spirit*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2010.: 51-55; 67-76; 95-96; .....25 sider
- . *Den nye Paulus og hans betydning*. [Kbh.]: Gyldendal, 2003.: 241-249 .....9 sider

- . *Paul and the Stoics*. Louisville, Ky.: Westminster John Knox Press, 2000. (231-233) .....3 sider
- Hjort, Birgitte Graakjaer. *The irreversible sequence: Paul's ethics: their foundation and present relevance*. Frankfurt am Main; New York: P. Lang, 2000.: 21-84;185-189 .....69 sider
- Petersen, Anders Klostergaard. "Begravet og oprejst." *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift* 0, no. 27 (1995). <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/rvt/article/view/5275>.: Set den 24/4 2013 (133-143) .....11 sider
- Parson, Michael. "Being Precedes Act - Indicative and Imperative in Paul's Writing (1999)" *Understanding Paul's ethics: twentieth century approaches*. Grand Rapids, MI; Carlisle, U.K.: William B. Eerdmans Pub. Co.; Paternoster Press, 1995: 217-247 .....31 sider
- Schreiner, Thomas R. *Paul, Apostle of God's glory in Christ: a Pauline theology*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 2006.: 127-155; 219-232; 253-270; 279-284; (307-329); .....90 sider

Primært pensum .....333 sider

I alt .....1019 sider

Sekundær litteratur

Kommentarer

- Fitzmyer, Joseph A. *Romans: a new translation with introduction and commentary*. New York: Doubleday, 1993.
- Legarth, Peter V. *Romberbrevet: et kompendium*. Fredericia: Kolon, 2008.
- Moo, Douglas J. *The Epistle to the Romans*. Grand Rapids, Mich.: W.B. Eerdmans Pub. Co., 1996.
- Schreiner, Thomas R. *Romans*. Grand Rapids, Mich.: Baker Books, 1998.
- Seifrid, Mark A. "Romans." In *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, edited by G. K Beale and D. A Carson. Grand Rapids, Mich.; Nottingham, England: Baker Academic; Apollos, 2007.

Opslagsværker

- Rupprecht, A.A. "Slave, Slavery." In *Dictionary of Paul and His Letters*, edited by Gerald F Hawthorne, Ralph P Martin, and Daniel G Reid. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1993.
- Brown, Colin. *The New International Dictionary of New Testament Theology*. Grand Rapids, Mich.: Zondervan Pub. House, 1975.
- Danker, Frederick W, Walter Bauer, and William Arndt. *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Chicago: University of Chicago Press, 2000.

Tidsskrifter

- Nielsen, Lars Møller. "Martin Luther Og Den Trællende Vilje." *ICHTHYS* 29, no. 3 (2002): 112–128.

Øvrige

- Epstein, Isidore, and H Freedman. *Shabbath: Translated into English with Notes, Glossary and Indices; in Two Volumes: I*. London: Soncino Press, 1938.
- Luther, Martin. *Skrifter i udvalg om synd og nåde Mod Latomus om synd og nåde*. København: Credo, 1995.
- Luther, Martin. "Om forskellen mellem lov og evangelium -prædiken over Gal. 3,23-29." In *Skrifter i udvalg Bind. 6. Bind. 6.*, 40–51. København: Credo Forl., 1992.
- Hjort, Birgitte Graakjær. *Det Nye Testamentes omverden: om politiske, religiøse og filosofiske forhold på Det Nye Testamentes tid*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Schreiner, Thomas R. *New Testament Theology: Magnifying God in Christ*. Baker Academic, 2008.
- Wallace, Daniel B. *Greek Grammar Beyond the Basics: An Exegetical Syntax of the New Testament with Scripture, Subject, and Greek Word Indexes*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 1996.